

ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים

לב.

עין משפט נר מצוה

ע"א טו"ש"ע י"ד סימן
קטע ונ"ש"ע א"ח
ס"י מקדס ספי"א א'
כהנ"ח:

תורה אור השלם

1. יהיה בדרך בקלון
והפשוטו אף להקיש
המיתו: שמה ד כו
2. ותקח צר
ותברת את ערלת בנה
ותבע דרגליו ותאמר כי
חתן דמים אתה לי:
שמה ד כה
3. הרהף מאף ועזב חמה
אל התורה אף להרעי:
התלים לו ח
4. חמה אין לי מי יתניני
שמיר שית במלךחמה
אפסעה בה אצותה
ישעיהו כו ד
5. כי יגרתי מפני האף
ותחמה אשר קצף יי
עליכם להשמיד אתכם
ישמעו יי אלי גם בפעם
דבריה ט ט
6. ויהי אברך בן
תשנים שנה ותשע
שנים וירא יי אל אברך
ויאמר אילן אני אל שדי
התהלים לפני ויהי
ותאנה בריתי
ביני וביניך ויארה אותך
במאד:
בראשית ז א-ב
7. ויאמר יי אל משה
הקב לך את הדברים
האלה כי על פי הדברים
האלה בריתי אתך ברית
ואת ישראל:
שמות לו כ
8. בה אמר יי אם לא
בריתי יומם ולילה חקות
קיימות ואין לא שמותי:
ימיהו לג כ
9. ויצא אתו הרוצה
ויאמר הבט נא השמיקה
וספר ובוברים אם תוכל
לקצר אתם ויאמר לו בה
יהי יי ויערי:
בראשית טו ה
10. עם חסדי תתחסד
עם גבור תמים תחמם:
שמואל ב ככ כ
11. אני יהוה בריתי אתך
ויהי לי לאב המון גוים:
בראשית יז ד
12. כי לא נחש בעיקב
ולא קסם בישראל בעת
אמר ליעקב ולישראל
מה פעל אל:
במדיבר כג כ
13. וישמע אברך כי
נשבה אחיו וירק את
חניכיו ולידי ביתו שמנה
עשר ושלוש מאות וירדף
עד דן:
בראשית יד יד
14. ויאמר אדני אלהים
במה אדע כי אישרה:
בראשית טו ה
15. ויאמר מלך סדם אל
אברך תן לי הנפש
והקרבן קח לך:
בראשית יד כ
16. עקב אשר שמע
אברךם בקלי וישמר
משברתי מצוותי חקותי
ותורתי:
בראשית כו ה

שנעסק במלון סהלא. שנאמר בדרך במלון דמשמע למיד שבה
מן הדרך נעסק במלון והיה לו למול מתמילה. וכ"ת
היאך ימול כיון שהיה לו עדיין ללאת בדרך י"ל לדאמו מלון סמוך
למנרים היה וצאורחא פורתא ליכא סכנתא: **הוי אומר זה הפיוק.**
שנעשה חתן ע"י צרית: ולא שיירו

ממנו אלא רגליו. מקום המילה
דכתיב (ש"צ"י) ולא עשה רגליו:
שנאמר הרף מאף ועזב חמה. כלומר
הקצ"ה אמר לו שמונ"ס. אלמלא רולת
היה להרגס: **שנאמר חמה אין לי.**
אלמלא נהרג: **גונדא דחיימה.** חיל
של חימה: **כי על פי הדברים האלה
כרתי אשך צרית.** כלומר צרית מילה
ששקולה ככל הדברים דהיינו כל
המלות: **לא מאלטגנינוט שגך.**
ממשפט חכמת מנולות שגך והיינו
דכתיב (בראשית טו) ויזאל אמו
החולה: **שעה עומדס לו.** שעולה
לגדולה: **כל המנחש לו נחש.**
שהנחשים והקסמים רודפין אחריו
שנוק צכל דבר וכדאמרין צפרק
ערצי פסחיס (פסחיס קי): **מאן לקפיד
קפדין לי?** יאמר כי לא נחש וגו':
**כעס יאמר ליעקב ולישראל מה פעל
אנ שמלאכי השרת ישאלו לישראל
מה פעל אל לפי שמתוך שאינו מנחשין
מכניסין אותן למחיה שאין מלאכי
השרת יכולין ליכנס בה.** ונראה צעני
דהכי נמי מדה כנגד מדה שמתוך
שאינו הולך לקראת נחשים ליעד
העמידות אלא צומט צדק"ה משום
הכי הקצ"ה מגלה לו רזי עולם
שאינס גלויס למלאכי השרת:
שעשה אנגרייא צלמדי חכמים.
שהולין למלחמה דכתיב וירק את
חניכיו דהיינו בני אדם שחן למורה:
שפריז על מדוסי. שהרצה להרחר
על מדוסי של הקצ"ה. הפריז וימר
והפקיר: **שנאמר סן לי הנפש.**
ואברהם אבינו נמס לו ואילו עכין
לעזמו היה מכניסן תחת כנפי שכינה:
שהויקין צטורה. זרון צטורה. לשון
אמר הירקן מן הסורה מלשון והצור
רק"ס שעשה בהן אנגריי: **הוירקין צוהב.**
דכתיב צירקק חרוץ⁶ דהיינו זהב
כלומר שנתן להס זהב הצרע כדי
שילכו: **שנאמר עקב אשר שמע.**
כמנין עקב שמע ואברהם חיה קע"ה
נמצא שכן שלש הכיר את צוראו:
השטן

מפני שנעסק במלון סהלא. ואח"כ צמילה והיה לו להתעסק
צמילה תחלה ואז מלון סמוך למנרים (א) דלא היה סכנה ואז
התינוק לא היה צאתה שעה אלא צן שמונה ימים: **לסורגן.** לאותן
שני מלאכים: **גונדא דחיימה.** חיל שלו אכל איהו גופיה נהרג:
שנאמר. דכתיב (שמות כד) הנה דס
הצרית אשר כרת ה' עמכם על כל
הדברים האלה וכתיב צמילה (בראשית
יז) ואתנה צריתי וגו' כרתי צרית
וגו' וכתיב להלן (שס) ואתנה צריתי
מה להלן צרית (יז) אף כלן צרית:
אס לא כריתי יומס וילנה. מה
להלן תורה אף כלן תורה. והיינו
פליגא דהכא מוקי לה להאי קרא
צמילה והתם מוקי לה צטורה: **שנא
נמצא צי דבר מגונה.** (ע) עכשו
שלא אמר לו והיה תמים עד עכשו:
כל הממסים. מתמס עמו: **כל
המנחש.** כלומר שרודף אחרי
המנחשים: **לו נחש.** אחרי רודפין
ניחושין לכל דקפיד קפדי צהדיה:
נמ"ד אל"ף. דמשמע דאין רודפין
אחריו: **מדה כנגד מדה.** דצמירה
שארס מודד בה מודד לו ולא נפיק
מקרא: **שנאמר כי לא נחש.** כל
זמן שאינו מנחש מה כתיב צתריה
כעת יאמר ליעקב כלומר עדיין יהא
אותו עת דמלאכי השרת יהיו שואלין
אותו שאינו מנחש מה פעל אל לפי
שהוא נכנס למקום שאין מלאכי השרת
יכולין ליכנס: **שפריז על מדוסי.**
שהגדיל לישראל על מדוסי של הקצ"ה
שאמר צמה אדע: **סן לי הנפש
והרכוש קח לך.** ולא היה לו לעשות
כן שהיה לו לגייס: **שהוירקין צטורה.**
שלימדס תורה כאלס שמריק מכלי
זה לתוך כלי זה זך הוא לימדן תורה:
שהוירקין. לשון ליהוב שנא' (תהלים סח)
ואברהם צירקק חרוץ שנתן להס
זהב הצרע: **אליעזר.** היה שקול כנגד
כולן: **אליעזר הוא חושבני.** דאליעזר
צגימטריא שמונה עשר ושלס מאות
שלא היה עמו אלא אליעזר לחוד:
מאה ושצעים ופרסין. דהכי משמע
עקב כמנין עק"צ שניס שמע אברהם
צקולי וכל שמוסי היה קע"ה אלמלא
צן שלס שניס הכיר את צוראו:
שס"ד

מפני שנעסק במלון תחלה שנאמר ויהי
בדרך במלון רשב"ג. אומר לא למשה רבינו
בקש⁶ ששמן להרוג אלא לאותו תינוק שנאמר
כי חתן דמים אתה לי צא וראה מי קרוי
חתן הוי אומר זה התינוק דרש רבי יהודה
בר ביזנא בשעה שנתרשל משה רבינו מן
המילה באו אף וחיימה ובלעוהו ולא שיירו
ממנו אלא רגליו מיד ותקח צפורה צור
ותכרות את ערלת בנה מיד וירף ממנו
באותה שעה ביקש משה רבינו להרוגן
שנאמר³ הרף מאף ועזב חמה ויש
אומרים (ה) לחיימה הרגו שנא' חמה אין לי
והכתיב⁵ כי יגורתי מפני האף והחמה תרי
חימה הוו ואיבעית אימא גונדא דחיימה
תניא רבי אומר גדולה מילה שאין לך מי
שנתעסק במצות כאברהם אבינו ולא נקרא
תמים אלא על שם מילה שנאמר⁶ התהלך
לפני והיה תמים וכתיב ואתנה בריתי ביני
ובינך ד"א גדולה מילה ששקולה כנגד כל
המצות שבתורה שנאמר⁷ כי על פי הדברים
האלה וגו' דבר אחר גדולה מילה⁷ שאילמלא
מילה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר⁸ אם
לא בריתי יומם ולילה וגו' ופליגא דר'⁹ אליעזר
דאמר ר' אליעזר גדולה תורה שאילמלא
תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר¹⁰ אם
לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא
שמתי וגו' אמר רב יהודה אמר רב בשעה
שאמר לו הקב"ה לאברהם אבינו התהלך
לפני והיה תמים אחותו רעדה אמר שמא
יש בי דבר מגונה כיון שאמר לו ואתנה
בריתי ביני ובינך נתקררה דעתו ויוצא אותו
הרוצה¹⁰ אמר לפניו רבש"ע הסתכלתי במול
שלי (ט) (ואין לי אלא בן אחד) אמר לו צא
מאיצטגנינות שלך אין מול לישראל אמר
רבי יצחק כל המתמים עצמו הקב"ה מתמים
עמו שנאמר¹⁰ עם חסד תתחסד עם גבר
תמים תתמם א"ר הושעיא כל המתמים
עצמו שעה עומדת לו שנא'⁶ התהלך לפני
והיה תמים וכתיב¹¹ והיית לאב המון גוים
שנאמר¹² כי לא נחש ביעקב והא'¹³ בלמ"ד אל"ף
כתיב אלא משום מדה כנגד מדה תני
אהבה ברית דרבי זירא כל אדם שאינו מנחש
מכניסין אותו במחיצה שאפי' מלאכי השרת
אין יכולין ליכנס בתוכה שנאמר כי לא נחש
ביעקב ולא קסם בישראל וגו' אמר רבי אבהו
אמר רבי אליעזר מפני מה נעשה אברהם אבינו
וגשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים
מפני שאינו מנחש מלאכי השרת וירק את
חניכיו ולידי ביתו וישמאל אמר מפני שאינו
מנחש מלאכי השרת וירק את חניכיו ולידי
ביתו וישמאל אמר מפני שאינו מנחש מלאכי
השרת וירק את חניכיו ולידי ביתו וישמאל
אמר מפני שאינו מנחש מלאכי השרת וירק
את חניכיו ולידי ביתו וישמאל אמר מפני
שאינו מנחש מלאכי השרת וירק את חניכיו
והוא דחושבניה הכי הוי וא"ר אמי בר אבא
בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו שנא'¹⁶ עקב
אשר שמע אברהם בקולי חושבניה מאה ושבעין
ותרין ואמר (ט) רמי בר אבא השטן

היה תמים ויהיית לאב המון גוים
שנאמר כי לא נחש ביעקב והא'¹³ בלמ"ד אל"ף
כתיב אלא משום מדה כנגד מדה תני
אהבה ברית דרבי זירא כל אדם שאינו מנחש
מכניסין אותו במחיצה שאפי' מלאכי השרת
אין יכולין ליכנס בתוכה שנאמר כי לא נחש
ביעקב ולא קסם בישראל וגו' אמר רבי אבהו
אמר רבי אליעזר מפני מה נעשה אברהם אבינו
וגשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים
מפני שאינו מנחש מלאכי השרת וירק את
חניכיו ולידי ביתו וישמאל אמר מפני שאינו
מנחש מלאכי השרת וירק את חניכיו ולידי
ביתו וישמאל אמר מפני שאינו מנחש מלאכי
השרת וירק את חניכיו ולידי ביתו וישמאל
אמר מפני שאינו מנחש מלאכי השרת וירק
את חניכיו ולידי ביתו וישמאל אמר מפני
שאינו מנחש מלאכי השרת וירק את חניכיו
והוא דחושבניה הכי הוי וא"ר אמי בר אבא
בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו שנא'¹⁶ עקב
אשר שמע אברהם בקולי חושבניה מאה ושבעין
ותרין ואמר (ט) רמי בר אבא השטן

היה תמים ויהיית לאב המון גוים
שנאמר כי לא נחש ביעקב והא'¹³ בלמ"ד אל"ף
כתיב אלא משום מדה כנגד מדה תני
אהבה ברית דרבי זירא כל אדם שאינו מנחש
מכניסין אותו במחיצה שאפי' מלאכי השרת
אין יכולין ליכנס בתוכה שנאמר כי לא נחש
ביעקב ולא קסם בישראל וגו' אמר רבי אבהו
אמר רבי אליעזר מפני מה נעשה אברהם אבינו
וגשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים
מפני שאינו מנחש מלאכי השרת וירק את
חניכיו ולידי ביתו וישמאל אמר מפני שאינו
מנחש מלאכי השרת וירק את חניכיו ולידי
ביתו וישמאל אמר מפני שאינו מנחש מלאכי
השרת וירק את חניכיו ולידי ביתו וישמאל
אמר מפני שאינו מנחש מלאכי השרת וירק
את חניכיו ולידי ביתו וישמאל אמר מפני
שאינו מנחש מלאכי השרת וירק את חניכיו
והוא דחושבניה הכי הוי וא"ר אמי בר אבא
בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו שנא'¹⁶ עקב
אשר שמע אברהם בקולי חושבניה מאה ושבעין
ותרין ואמר (ט) רמי בר אבא השטן

- (א) ג"א אמו מלאך, (ב) ושי
תוס' צ"ב ט: ד"ה תמה
ורו מה שהניחו צמילה,
(ג) ושי תוס' שנת נה.
(ד) ד"ה ק"ף, (ה) [שנת ק"ף]:
(ו) [ל"ל אלנור], (ז) [שפסחיס
סח:], (ח) [ע"ז ג. ע"ש ועי'
שנת לג. ואין צרית אלא
תורה וכו'], (ט) [שנת קטן],
(טו) ואינו ראוי להוליד בן,
כ"ל, (י) [בע"י איתא רבי
לוי, (כ) [ע"י סוטה לא],
(כג) [ג"י ע"י רבי שמאלל
בר תממי אמר], (כד) [ג"י
ע"י בר שמואל בר אמר
בי וחד אמר], (ל) [שי
פי נכון צמ"ס במלון מו:
ד"ה אלא יירקא וע"ע תוס'
סוטה לא: ד"ה הירוק מ"ס
בשם המדקס], (מ) [ל"ל רבי
אמי וביה בע"י], (נ) [יעב"ז
מ"ו], (ס) [בראשית לו,]
(סג) [מהלל סח].

הגהות הב"ר

- (ה) ג"ס ושי תוס' הרגו
לחיימה (שנאמר: (ב) שם
במלן של (ואין וכו' אחד)
תה"מ וי"כ ס"א וראין י'
בן אחד אלא ישמאל:
(ג) רש"י ד"ה מני וכו'
מקן למנרים אלה דלא:
(ד) ד"ה שיהא וכו' מה
להלן צרית מילה אף כלן
צרית מילה סה"ד:

מוסף רש"י

- גדולה תורה כ"ר אם לא
בריתי. של יומם ולילה,
דהיינו מלמד תורה שמתוך
בו והגות צו יומם ולילה
(פסחים סח): **סן לי הנפש**
שמתמי שהיה נובחתי וימס
וילנה והיינו מורה שחסי
הגות צו יומם ולילה,
וכתיב אלה דברי ברית
(נ"ו ג.) צרית הסורה,
שכשנבל הסורה נכלאו
שמים ואין (ויחיה ג' בה),
צא מאיצטגנינות דכתיב
הכמה המלות הייט דכתיב
ויזאל אמו הסוטה, סוך
מחליצטגנינות (שבח קוד),
שאלת במלות שאיך ראוי
להעמיד בן, אברס סן בן,
צן אכל אברהם יו יו יו,
ש"י אל מלך אכל שרי מלך,
אין קורא אכל שם אחר
וישנה המול (בראשית טו
ה.) אנגריא. עבודת ממלך
(סוטה י ועוד),

פירוש הרא"ש

הוי אומר זה התינוק
שמתמנין אותו במחיצה
לרשות: שנאמר והיה
מאף ועזב חמה. אלמלא
צדקה להרגס אלא שנמנוה
להרפות דיו מהס: על
פי הדברים האלה ברית
אתך ברית. אלמלא צרית
מילה חסונה ככל הדברים
האלה: אלא מדה כנגד
מדה. מאן דקפיד קפדי
צהדי: בעת יאמר
ליעקב שאין נחש לישראל
או אפילו המלאכים לריכין
לשאל מה פעל אל: מפני

מה נעשה אברהם אבינו ע"ה ונשתעבדו בניו כ"ו. אפי' שצדקים העונם מפורשת על אמונה צמה אדע מ"מ צדקה זו הו' עשמו להיות טפל צממה אדע: שהוירקין בתורה. וזון כמות
התורה וצדקה ונחמו צמלממס: שהוירקין בזה. פסח להס אלנורמיו כדי שילכו עמו נפסח מפלה: